

Jubilea

K životnímu jubileu profesora Františka Malíře

Mluvíme-li o jazykovém vyučování, nemůžeme nevzpomenout velkých zásluh o rozvoj cizojazyčného vyučování u nás prof. PhDr. Františka Malíře, DrSc. Profesor Malíř se zapsal do dějin cizojazyčného vyučování především tím, že brzy pochopil, že metodika cizojazyčného vyučování musí být budována na vědeckých základech, což vyjádřil zejména ve svém stěžejním díle Didaktiky cizích jazyků jako vědní obory (Academia 1971). Profesor Malíř stál v čele řady vědeckých pracovníků, čímž posunul cizojazyčné vyučování u nás na vysokou úroveň.

Profesor Malíř se narodil 13. září 1919 v Klatovech. Vystudoval státní reálné gymnázium J. Vrchlického v Klatovech, pak filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor čeština-němčina a ruština-angličtina, kde v roce 1950 získal titul PhDr. V roce 1956 se habilitoval a v roce 1963 byl jmenován profesorem. Totalitní režim nebyl příznivý mladému nadějnému vědci, a tak titul doktora věd získal až v roce 1991.

V době, kdy nemohl publikovat, zpracoval rozsáhlé rukopisné studie o místu cizích jazyků v české škole, o cílech výuky cizích jazyků v evropských zemích, o modelech perspektivního systému v cizích jazycích, o metodě analýzy cílů, o obsahu vzdělání v západoněmecké pedagogice, o tvorbě obsahu vzdělávání v oborových didaktikách.

Profesor Malíř byl dlouhá léta děkanem Pedagogické fakulty v Ústí n. L., zastával funkci ředitele Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV v Praze, byl iniciátorem vydávání vědeckých studií a vynikajícím organizátorem vědeckých konferencí s mezinárodní účastí. Po rehabilitaci v roce 1990 pracoval jako předseda vědecké rady PŮ JAK ČSAV, v letech 1990–1993 byl členem hlavního výboru České pedagogické společnosti.

Profesor Malíř je autorem četných vědeckých studií, které publikoval nejen u nás, ale i v zahraničí. Je autorem a spoluautorem desítek učebnic cizích jazyků, přeložil řadu vědeckých studií, ale i vysokoškolských učebnic. Vychoval řadu vědeckých pracovníků, aspirantů, byl a je oponentem četných vědeckých prací. Velkou pozornost věnoval teorii tvorby učebnic. Sám např. v poslední době vydal dalších šest učebnic angličtiny, němčiny, francouzštiny, v nichž uplatnil teoretické poznatky zejména o minimalizaci učiva, ale i své pedagogické zkušenosti. Profesor Malíř vždy důsledně dbal

na úzké sepětí pedagogických věd s praxí, sám po řadu let vyučoval a dosud vyučuje cizím jazykům na základní škole.

Přejeme váženému panu profesorovi Františku Malířovi hodně životních sil a dalších úspěchů v jeho tvořivé činnosti.

Jarmila Wágnerová

K životnímu jubileu profesora Bohumíra Blížkovského

Každý, kdo zblízka poznal jubilantovu neúnavnou vitalitu a pracovní nezdolnost, jen těžko uvěří, že se letos dožívá již 65 let. Je to nepochybně i vhodná příležitost k ohlédnutí do minulosti, k reminiscencím i k prvnímu většímu bilancování. Takováto rozvažování nad plody vzešlymi z práce uplynulých let mohou registrovat, sumarizovat a hodnotit to, co bylo vykonáno, jen zřídkakdy však zaznamenají chvíle nepohody a nezdaru, nenaplnění, dosud neuskutečněné sny či marné snahy. I ty však (zákonitě) provázejí každého, kdo přichází s něčím novým, kdo promýšlí a prosazuje nové koncepce nebo prostě jen uvažuje jinak. Ani dosavadní životní cesta B. Blížkovského nebyla přímočará a nevedla vždy jen přehlednou a přívětivou krajinou.

Rodák z Ivančic (25. 5. 1929) odchází do Prahy, kde po absolvování učitelského ústavu (1947) studuje na Pedagogické fakultě Karlovy univerzity dějepis, zeměpis a občanskou výchovu (1951). Po získání učitelské aprobace pro 2. stupeň základní školy rozšiřuje své vysokoškolské vzdělání studiem pedagogiky, psychologie a logiky na Vysoké škole pedagogické v Praze (absolutorium r. 1957). Prvých deset roků (1950–60) vyučoval na středních školách v severních Čechách. V Liberci působil též v Krajském pedagogickém ústavu (1954–1960), odkud přešel na tamní Pedagogický institut.

Do Brna — na Pedagogickou fakultu tehdejší Univerzity J. E. Purkyně — přichází poprvé v r. 1965. Jako kandidát pedagogických věd (1963) a doktor filozofie (1966) se již v r. 1968 habilituje na Karlově univerzitě v Praze v oboru pedagogika. Brněnská univerzita se tak stala pro příští léta místem jeho dalšího osobního vědeckého a pedagogického rozvoje. Bohužel ne na dlouho. Jako politicky nežádoucí byl (spolu se svou manželkou prof. PhDr. Stanislavou Kučerovou, CSc.) v r. 1973 z brněnské univerzity propuštěn i B. Blížkovský. V roce 1974 se mu však podařilo nalézt uplatnění ve výzkumu životního prostředí a později v Ústřednom ústave pre vzdelávanie učiteľov v Bratislavě, v němž se po dobu téměř 14 roků (do září 1988) věnoval vědeckovýzkumné a pedagogické činnosti v oblasti pedeutologie a školské správy.

Po více než 15letém odloučení od práce vysokoškolského učitele se v dub-

nu 1990 vrací na Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, aby využil bohatých zkušeností při reformách přezívajícího systému vysokoškolského vzdělávání učitelů i při projektování transformace základního, středního a vysokého školství. Jako univ. profesor (jmenován v červnu 1990) působil v letech 1990–1991 ve funkci vedoucího katedry, v současné době zastává funkci vedoucího Laboratoře výzkumu výchovy a vzdělávání při katedře pedagogiky.

Z jeho významnějších funkcí a projektů uskutečněných v rámci Pedagogické fakulty a Masarykovy univerzity dlužno připomenout projekt reformy katedry pedagogiky a psychologie, který připravil hned po svém návratu v r. 1990, a projekt reformy učitelského vzdělávání na Univerzitě (z r. 1991). Byl též členem nebo předsedou komise pro profesorské a docentské habilitace a kandidátské disertace na Pedagogické i Filozofické fakultě Masarykovy univerzity i na jiných VŠ ČR a SR.

Díky široké paletě svých odborných a vědeckých zájmů a erudici pokračuje prof. Blížkovský mnohými svými aktivitami operační prostor Univerzity. V r. 1990 a 1992 se svými expertízami podílel na reformě školské soustavy a správy ČSFR, předkládá projekt reformy učitelského vzdělávání v ČR, jako jediný zástupce učitelských fakult pracuje v komisi pro vědu a výzkum Parlamentu ČR a je členem Rady vědeckých společností při Akademii věd ČR pro sociální vědy, Rady pedagogických věd ČR a členem vědecké rady MŠMT ČR až do jejího zrušení v r. 1993. Je též stálým členem celostátní komise pro obhajoby doktorských disertací. Opomenuta nemůže být ani jeho činnost v redakční radě Pedagogické revue, slovenského časopisu pro otázky pedagogické teorie, praxe a psychologie, a kvartálníku Pedagogická orientace, který vydává Česká pedagogická společnost při Akademii věd ČR, jejímž je předsedou. Pod záštitou pedeutologické sekce této společnosti a za výrazného koncepčního i organizačního podílnictví a odborné garance jubilentovy bylo uskutečněno již 9 celostátních pedeutologických konferencí s mezinárodní účastí. Jako jeden z odborných garantů se podílel též na přípravě a zdárném průběhu mezinárodní konference „Idea Československa a střední Evropy“ pořádané k 75. výročí vzniku ČSR, jejíž účastníci se sešli 28.–30. října 1993 v Brně a Martině — symbolicky na území České i Slovenské republiky.

Neodmyslitelnou součástí jeho soudobých aktivit jsou četná vystoupení (ale i organizační a gestorská spoluúčast) na různých odborných celostátních, mezinárodních i světových konferencích v ČR a ve střední Evropě. Zmíněna by měla být především jeho účast na kongresu ATEE v Lyonu (1992) a jeho vystoupení ve Fuldatale a Berlíně (1992), kde referoval jako expert Rady Evropy. V témže roce se také zúčastnil 13. kongresu Německé

pedagogické společnosti (DGFE) pořádaného v Berlíně a četných odborných jednání v Rakousku. Toho času vede např. přípravu mezinárodního srovnávacího výzkumu učitelské profese v šesti zemích střední Evropy (A, CZ, H, PL, SK, SLO) a ve Slovenské republice se podílí na projektu odborníků z USA „Orava“ (Bratislava 1994).

V širokém spektru odborných specializací prof. Blížkovského je možno vystopovat 4 zájmové oblasti, které v jeho díle dominují. V rámci teorie sociální výchovy (1) se zaměřuje na metodiku výchovné činnosti třídního učitele, ekologickou výchovu a pedagogiku volného času. K této oblasti se váže např. jeho první monografie Řízení výchovné práce ve třídě (1960), ale též Příručka třídního učitele (1. vyd. z r. 1963) a (z doby jeho bratislavského působení) monografie Vplyv životného prostredia na utváranie osobnosti a spôsobu života (1980). Jako pedeutolog (2) se zabývá profesionalizací vzdělávání pedagogických pracovníků, především profesiografi učitele a ředitele školy a typologií pedagogických specializací. Tuto sféru čestně reprezentují dvě jeho monografie: O úloze učitelů při dalším rozvíjení výchovně vzdělávací soustavy (z r. 1979) a Projekt pedagogických profesí, špecializácií a kvalifikácií pre výchovno-vzdelávaciú sústavu (1980). Pedagogickou obcí teoretickou jsou vysoko ceněny i práce odrážející výsledky jeho úsilí zaměřeného na problematiku pedagogické diagnostiky a projektování, na řízení a správu škol a transformaci vzdělávací soustavy (3). Obecná a srovnávací pedagogika, systémová metodologie a systémové pojetí výchovy (4) včetně tvorby tzv. standardů reprezentují poslední, ale významnou oblast jubilan- tovy tvorby. Této problematice je věnována především nově koncipovaná monografie Systémová pedagogika pro studium a tvůrčí praxi (1992), která dosavadní teoretické dílo B. Blížkovského završuje.

V intencích Komenského „nápravy věcí lidských“ usiluje Systémová pedagogika (Ostrava, Amosium) o kultivaci člověka a světa a o povznesení vzdělanosti českého národa v duchu humanitních ideálů a demokratického realismu T. G. Masaryka, a to při zachování respektu ke kulturním potřebám současného světa. Autor vědomě navazuje na myšlenkové dědictví Komenského, což stvrzuje i hojnými odkazy a citacemi z jeho díla. Není též náhodou, že kniha vyšla právě v r. 1992, kdy celý civilizovaný svět vzdával hold tomuto velikánu českého národa — jedné z nejvýznamnějších osobností světové kulturní historie. Tato (zatím poslední) Blížkovského monografie je první českou humanitně orientovanou vysokoškolskou učebnicí pedagogiky vydanou po zániku totalitního režimu v r. 1989. Představuje též jeden z prvních pokusů o systémové, celistvé a přitom otevřené pojetí výchovy pro příští, 21. století. Publikované recenze a citace svědčí o tom, že je příznivě přijímána nejen pedagogickou veřejností českou, ale i v sousedních zemích

střední Evropy. Budí-li mimořádný zájem, je tomu tak i proto, že publikace tohoto druhu se neobjevují ani na našem, ani na světovém trhu odborné literatury příliš často.

Je přirozené, že v této krátké biografické črtě nebylo možno zmínit se o všech jeho monografických pracích, tím méně pak o četných sborníkových statích a článcích publikovaných převážně v pedagogických časopisech, a to z toho prostého důvodu, že personální bibliografie prof. Blížkovského čítá více než 200 prací. Teoretický význam a přínosnost jeho díla v oblasti pedagogiky byla po zásluze veřejně oceněna: za rozvoj učitelského vzdělávání obdržel v r. 1989 stříbrnou medaili Univerzity Komenského v Bratislavě a v r. 1992 byl vládou ČSFR vyznamenán pamětní medailí J. A. Komenského. V povědomí široké obce odborné je vnímán a respektován jako jeden z nejvýznamnějších českých pedagogů — specialistů v oblasti celistvého a otevřeného pojetí výchovy, učitelské profese a učitelského vzdělávání.

Vladimír Spousta

Dědictví Komenského — dodatky

K edičním nabídkám „Dědictví Komenského“ (viz PO č. 8–9, str. 187–194) si, prosíme, doplňte:

19. Budiš, J. a kol.: Významné osobnosti v historii přírodních věd se zaměřením na chemii

Zajímavé základní údaje a fotografie více než stovky předních osobností od starověku po 20. století. Vhodný a motivující doplněk pro učitele chemie

20. Kozlík, J. a kol.: Principy a praxe pokusných škol ve Zlíně 1929–39

Inspirativní reflexe reformního úsilí z vrcholného období ČSR, která konkrétně ukazuje cesty současné transformace české školy. 120 str.